

CO PÍŠÍ JINDE

Nerovnováha mezi zeměmi tvořícími bohatství a zeměmi, kde žijí lidé – zdánlivě pouze demografické téma se ale přitom dotýká nás všech. Nad tímto námětem se v článku **Pochod na sever čili srážka bohů** zamýšlí publicista Jefim Fištejn.

Obyvatelstvo Západu početně neroste. Tento fakt není žádnou novinkou. Leč vědět o procesu a domyslet jeho dopad, to není zdaleka totéž. Při zachování současného klesajícího trendu bude v roce 2050 podíl průmyslově vyspělých zemí činit pouhých deset procent z celkového obyvatelstva planety a populace Evropy bude o dvě třetiny menší než dnes. Jedinou západní zemí, jež se bude nadále těšit demografickému růstu, mají být USA. Američanů by mělo být v polovině jednadvacátého století čtyři sta milionů, tedy asi o sto dvacet milionů více než nyní. Avšak etnická struktura tamějšího obyvatelstva se změní k nepoznání. Celá třetina amerických občanů bude mít asijský a latinskoamerický původ. Žádný národ v dějinách nikdy neprodělal v tak krátké době takový zásadní přerod.

První dopad tohoto procesu, jenž je nastartován na Západě, je nabíledni: změna poměru mezi práceschopným obyvatelstvem a důchodci. Dle statistických údajů OSN budou za padesát let v Evropě dva pracující živit jednoho důchodce. To vládám zcela znemožní plnit obšírné sociální programy, na něž byli Evropané zejména ve druhé polovině dvacátého století zvyklí. Aby zabránily propadu životní úrovni, budou muset země Evropské unie šedesátinásobně zvýšit přísun přistěhovalců.

Východ a Západ (či dnes spíše Sever a Jih) se dostávají do vzájemně opozičního postavení netoliko kvůli rozdílnosti svých kultur nebo vyznávaných hodnot, jako spíše proto, že jsou na protilehlých stranách „demografického předělu“. Dodnes zůstává nevyšloven a neporozuměn ten fenomén, že většina národně osvobozených revolucí druhé poloviny minulého století skončila fiaskem. Nové nezávislé státy ve své zdrcující většině skýtají příklad rozvráceného společenského a státního života. Populace v nich roste rychleji než hrubý domácí produkt. Možnost nekonfliktní modernizace těchto společností je značně pochybná, zato vyzarování globální nespokojenosti, agresivního

až teroristického chování je mimo veškerou pochybnost.

Ve svém klasickém díle Dějiny civilizace tvrdí americký historik William Durant, že pád římské říše způsobily spíše biologické než vojenské faktory, zejména populační nerovnováha mezi vylidněným západem říše a jejím východem v době po smrti císaře Hadriána.

Nerovnováha mezi zeměmi, kde se tvoří bohatství, a zeměmi, kde žijí lidé, toť hlavní téma budoucnosti. Bohatý, leč populačně slábnoucí Sever se záhy citelně setká s přelidněným a chudým Jihem. Davy žebráků, kteří přijdou se svými požadavky před brány Severu, nebudou inspirovány texty modernistických „bohů“ Marxe či Maa, nýbrž posvátnými knihami a jazykem Apokalypsy. Západní svět bude mít co do činění se silami, jejichž povaze, podle všeho, zcela nerozumí.

Avšak hlavní konflikty třetího tisíciletí jsou tak či onak, zdá se, spojeny s rozlišnostmi v náboženské a kulturní loajalitě, což před pouhými patnácti či deseti lety bylo sotva představitelné. Místo dialektického materialismu obsadily nyní navzájem si konkurující koncepce boha. To jejich zápas určí, jak bude vypadat století, jež je teprve na počátku.

[MF DNES, 4. 10. 2003]

Na chvíli nyní odbočme k architektuře. Architekt **Zdeněk Lukeš** nás v článku **Postmoderní bouřliváci** v krátkosti seznámí s americkou skupinou mladých výtvarníků SITE.

V angličtině znamená slovo site místo nebo parcela. Je to ale také zkratka termínu Sculpture In The Environment, který přijala v 60. letech jako svůj název skupina mladých Američanů – výtvarníků, designérů a studentů filozofie, jejichž experimenty zásadně ovlivnily moderní architekturu.

První projekty skupiny SITE byly velmi provokativní. Dokázaly si ale – podobně jako o dekádu dříve pop-art – udělat legraci z ikon amerického stylu, jakým je svět reklamy, obchodu a byznysu, oživit banální nearchitekturu supermarketů, obřích parkingů a dalších rekvizit odlišštěné civilizace. Pro světovou výstavu s tématem dějin dopravy v kanadském Vancouveru v roce 1986 navrhli

snad nejpoulnější objekt – zvlněnou dálnici, vedoucí odnikud nikam, na níž jsou jakoby zmrazeny ve svém věčném pohybu nejrůznější dopravní prostředky.

Snad největší ohlas získala skupina SITE svými projekty nákupních středisek a salonů firmy BEST ze 70. let. Těmto většinou uniformním zařízením a typickým atributům předměstí vtiskli originální podobu: jedna budova vypadala jako po zemětřesení, další měla odklopenou přední stěnu, která působí dojmem, že se každou chvíli zřítí na chodce, jiná měla pobouřený roh, který se však mohl zasunout na původní místo a zacelit otvor, a ještě další se jako by sloupávala. Nejbázněnější krabici supermarketu nechali celou porůst divokou vegetací.

Je škoda, že se u nás o tvorbě věčných provokatérů SITE moc neví. Možná by se mohla stát dobrou inspirací, protože naše současná architektura se pohybuje v určitých extrémech – na jedné straně pokleslé „podnikatelské baroko“, na té druhé snad až příliš studená tvorba elity pro elity.

[LIDOVÉ NOVINY, 30. 9. 2003]

Město Brno platí v architektonickém světě za baštu funkcionalismu. Některá ze slavných jmen jako byli Bohuslav Fuchs, Miloslav Kopřiva, Emil Králík, Jindřich Kumpošt, Josef Spunar, Jan Víšek, Arnošt Wiesner jsou podepsána pod návrhy kaváren. Právě o nich přináší malé zamyšlení článek **Simony Juračkové – Brno proslulo svými kavárnami**, článek **Brněnské kavárny mohou být učebnicí funkcionalismu**, článek **Ivety Černé – Kavárna ERA dnes**, podobně jako článek **Lenky Kudělkové – Zaniklé brněnské kavárny meziválečného období**.

Prvorepublikové brněnské kavárny byly v mnoha případech nejen architektonickými skvosty, ale byly také středisky rušného společenského života. Jednou z nejluxusnějších byla kavárna Savoy od Jindřicha Kumpošta. Dvoupatrová kavárna pro tisíc osob svým architektonickým pojetím, komfortním vybavením a dokonalou péčí o hosty byla srovnatelná s nejexkluzivnějšími evropskými kavárnami tehdejší doby. Disponovala trojicí šaten, z nichž hlavní byla vybavena dvěma výtahy, díky kterým se oděvy ukládaly a znovu vyzvedávaly v prostoru v suterénu. Zajímavostí bylo samočinně

vytápění teplým vzduchem reagující na změny vnitřní teploty.

Jiným vyhlášeným podnikem, i když ne tak luxusním jako Savoy, byla kavárna Bellevue od Karla Růžičky. Tato kavárna byla známá především svojí „klientelou“ – byla střediskem brněnského uměleckého života. Mezi její pravidelné návštěvníky patřili mj. Leoš Janáček, Jiří Mahen, Karel Čapek, Oldřich Nový a mnozí další. Z jejích velkých oken se otevíral krásný pohled na park a kostel sv. Tomáše. Nechyběla zde čítárna, dámský salónek a kulečnicková a šachová herna.

Další významnou stavbou byla kavárna ERA od Josefa Kranze, pro jehož tvorbu je typický dokonalý architektonický detail projevující se v použití subtilních, až křehce vyhlížejících konstrukcí doplněných velkoplošnými okny, moderními materiály jako skleněné tvarovky, xylolitové podlahy, Thonetův nábytek atd. Dominantní úlohu ve vnitřním řešení kavárny přisoudil autor šroubovitě křivce schodiště spojujícího dvě patra kavárny. Plasticita až skulpturálnost této vertikální komunikace podtrhuje pocit velikosti prostoru, jenž je umocněn umístěním velkých nečleněných oken do uliční i dvorní fasády. Dvorní, do zeleně orientovaná střešní terasa pak ještě zvyšovala komfort a podtrhovala atmosféru vonící kávy, perlicí vody, čerstvého denního tisku a akademických diskusí.

Brněnských „kavárenských skvostů“ je samozřejmě mnohem víc – Opera, Kolbaba, Zemanka, Avion. Některé zanikly, některé sice stojí, ale jejich stav je, mírně řečeno „neutěšený“. Například kavárna ERA je v současné době v dezolátním stavu, budova se už několik let nevytápí, konstrukce jsou obnažené a rezivějí. Statika je vážně narušená. Nynější nový majitel slibuje obnovení kavárny. A tak nezbyvá než doufat, že jeho snahy budou naplněny a kavárna ERA se opět stane příjemným místem s geniem loci, kam si budeme moci zajít na kávu.

[MF DNES, 15. 9. 2003, ERA 21 č. 3/03]

Významnou společenskou událostí letošního podzimu v Česku byla návštěva exministrině zahraničí USA paní Madeleine Albrightové, která přijela představit knihu svých pamětí Nejkrásnější ze všech možných světů. Recenzi na tyto upřímné, čtivé a vtípné memoáry napsal **Milan Vodička** a nazval ji **Okénko do duše Madeleine Albrightové**.

Madeleine Albrightová psala své paměti v době, kdy už nemusela myslet na příští úřad a tak mohla být celkem upřímná. Čtenář najednou zjistí, že tato sebejistá žena si často sama sebou vůbec jistá nebyla. Byla však nesmírně pracovitá a ambiciózní. Čtenář ji poznává jako ženu, která umí vtípkovat na svůj účet, i jako ženu, která musela překonat mnoho těžkých životních zkoušek. K barvitosti a autenticitě knihy přispívají nejen pasáže, které se dotýkají věcí intimních, ale též ženská dimenze jejího pohledu a to nejen ve vztahu k vlastním dětem, rodině nebo mužům, nýbrž právě v rovině politické. Často musela řešit věci, které její mužští předchůdci neznali. Není pochyb o tom, že živá, bojovná a vtípná Albrightová vnesla do americké zahraniční politiky oživení.

Svůj nedostatek smyslu pro nuance kryla slovy o hájení principů. Její dětská životní zkušenost dvojnásobně uprechlice (jednou před Hitlerem, podruhé před Stalinem – stejně jako pobyty v krytu během bombardování Londýna) a později i setkání s běženci, ať už to bylo ve Rwandě nebo v Kosovu, a nepochybně i vliv jejího otce, měly za následek, že jakmile později v životě něco zaváhlo politickým ústupkem, vyrazila proti tomu pěsti. Vášnivě a bojovně, což byla současně silná i slabá stránka jejího působení ve funkci.

I když Albrightová o svých pamětech řekla, že jsou to osobní vzpomínky, a ne popis zahraniční politiky Clintonovy éry, čtenář často neví, kde vlastně leží rozdíl mezi osobní vzpomínkou a záznamy ministryně. Vlastně je to dobře, protože díky tomu je v knize nedávná politická minulost barvitější a autentičtější.

[MF DNES, 11. 10. 2003; MADELEINE ALBRIGHTOVÁ: MADELEINE. NEJLEPŠÍ ZE VŠECH MOŽNÝCH SVĚTŮ. PŘELOŽIL MICHAL ŽANTOVSKÝ. VYDALO NAKLADATELSTVÍ PRAHA PRAHA 2003, 560 STRAN + 32 STRAN FOTOGRAFICKÉ PŘÍLOHY.]

Z MONITORINGU TISKU MINISTERSTVA PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Co EU nabízí

-li-

Článek časopisu Ekonom informuje o poskytování podpor ze strukturálních fondů EU pro jednotlivé operační programy národního rozvojového plánu. Implementační schéma má začít platit od ledna 2004. Informace lze nalézt na těchto webových stránkách:

www.mmr.cz;

www.mpo.cz; www.env.cz;

www.mpsv.cz; www.mze.cz;

www.mfcr.cz.

[EKONOM, 20. 11. 2003]

EU a strukturální fondy

Leona Daňková

Specializovaný web EU.iHNed.cz je určen odborné i laické veřejnosti, kterou se snaží informovat o procesu evropské integrace a podněcovat v ní zájem o veřejnou debatu spojenou se vstupem ČR do EU. Projekt centrálního portálu s databází aktuálních dokumentů o strukturálních fondech, který má být spuštěn na jaře t. r., bude doplněn odbornými semináři a tištěnými přílohami titulů vydavatelství *Economia*. Web bude obsahovat základní rozdělení fondů, komu jsou určeny, požadavky na žadatele, příklady žádostí a hlavně aktuální výzvy a termíny podání žádosti. Hlavním benefitem nového serveru bude databáze programových dokumentů s možností vícekritériálního vyhledávání pomocí klíčových slov.

[HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 9. 12. 2003]

Revitalizace je před dokončením

Zuzana Fruniiová

Informace z workshopu zaměřeného na regeneraci sídlišť, který se konal pod záštitou ministra pro místní rozvoj Pavla Němce. Svitavské zkušenosti prezentoval na workshopu starosta města Václav Koukal. Cílem regenerace bylo dosáhnout takového stavu, kdy by lidé na sídlišti chtěli i nadále bydlet. To ovlivňují dvě základní podmínky: dobrý stav bytových domů a kvalitní infrastruktura sídliště. Město nechalo provést stavebně technický průzkum, z kterého bylo zřejmé, že prioritou musí být komplexní regenerace panelových domů, která zabezpečí dobrý technický stav konstrukce domu a výrazně sníží náklady na vytápění. Průměrná cena na jeden revitalizovaný byt představuje

částku 180 tisíc korun. Příprava revitalizace panelového sídliště ve Svitavách začala před deseti lety, v současné době je před dokončením.

[NOVINY SVITAVSKA, 8. 11. 2003]

Kraje zřejmě budou moci územně plánovat pro celý svůj region

DMR

Zpráva o možnosti pořizování a schvalování územních plánů krajskými úřady.

Vláda schválila návrh novely stavebního zákona, podle kterého změnu, jež zasahuje do území více krajů, provede krajský úřad, na kterém se orgány krajů dohodly. Jestliže k dohodě nedojde, bude záležitost ve spolupráci s kraji řešit MMR.

[ZPRAVODAJSTVÍ ČTK, 12.11.2003]

Brownfields po švédsku

Lenka Žižková

Autorka článku informuje o výstavě Bo01 (Bo = bydlení; 01 = rok 2001) ve švédském Malmö. Tato výstava dala šanci členským i kandidátským zemím Evropské unie postavit v tomto prostředí své „národní domy“. Ty musely splňovat švédské požadavky a předpisy, mnohdy ještě přísnější než v příslušných zemích. Český dům byl jedním z mála dokončených - autorem projektu je prof. Ing. arch.

akad. arch. Jiří Suchomel, zahradu navrhla Ing. Kateřina Tomanová a autorem interiérového řešení je prof. akad. arch. Jiří Pelcl.

Více informací lze nalézt na www.bo01.com a na www.europeanvillage.com.

[DOMOV, 18. 11. 2003]

Čeští architekti dobývají Bagdád

Kateřina Šafaříková

Velkou příležitostí pro české architekty a urbanisty je návrh nového územního plánu pro Bagdád. „Čeští experti by zde mohli uplatnit zkušenosti z domácího přechodu od totality k demokracii v urbanistice“, říká Jiří Plos z Komory architektů. „Historická centra českých měst byla na počátku 90. let zničená necitlivou zástavbou, památky se rozpadaly, půda byla zamořená odpady z průmyslové výroby a zároveň bylo nutné najít prostor pro zahraniční kapitál, který by městům pomohl k rozvoji. To bude i problém Bagdádu, a tady můžeme být užiteční“.

Brzdou celého projektu je však bezpečnostní situace v Iráku i otázka financování tohoto projektu.

[RESPEKT, 10.11.2003]

Český venkov: kdo je chytrý, uteče?

Alena Brožková

Venkovské oblasti střední Evropy mají a budou mít v souvislosti se vstupem do EU společné problémy. Vysoká nezaměstnanost, vysídlování, ekonomické těžkosti. Podobné jsou i pokusy o proměny zemědělství a hledání nových podmínek k soužití krajiny a lidí. Jak je (a bude) cesta ke skutečným změnám obtížná, dokazují rozporuplné výsledky mezinárodního projektu „Život pro venkov“ na Frýdlantsku. Článek se detailně zabývá konkrétními problémy Frýdlantska.

[LITERÁRNÍ NOVINY, 18. 11. 2003]

MMR: ČR může během tří let dostat 20 milionů eur na rozvoj IT

JSA

Česká republika by mohla v letech 2004 až 2006 získat z fondů EU více než 20 milionů eur na podporu rozvoje informačních a komunikačních technologií (IT). Peníze by měly pomoci při zpřístupňování vysokorychlostního internetu, budování veřejných informačních středisek v problematických regionech, elektronické komunikaci státní správy a jejích úřadů nebo prohloubení počítačové gramotnosti.

[ZPRAVODAJSTVÍ ČTK, 8. 12. 2003]

-tb-

URBANISTICKÁ ČÍTANKA II

Urbanismus versus moc: John Forester

Architektura města: Aldo Rossi

Města budoucnosti: Peter Hall

Štěpení urbanismu: T. Brindley, Y. Rydinová, G. Stoker:

Význam a rozdíl v teoretických školách: Leonie Sandercocková

Překlad: Petra Kůsová

Editor: Karel Maier

Vybrané texty se zabývají výhradně urbanismem a územním plánováním jako jedním z oborů činnosti architekta – člena ČKA. Druhý díl čítanky se věnuje autorům působícím především v posledních dvou dekádách XX. století, tedy v období, kdy urbanismus v celém světě procházel krizí, následující poté, co velké urbanistické koncepty a školy založené na spoléhání na racionalitu lidského směřování a na legitimitu kolektivní akce byly vážně zpochybněny. Výběr autorů reprezentujících toto dosud neuzavřené období byl ještě obtížnější, nežli výběr autorů pro předcházející epochu. Namísto uceleného přehledu tedy najde čtenář spíše mozaiku, umožňující náhled do spleti urbanistických teoretických směrů. Není také náhodou, že se zaměření textů stále více vzdaluje od problematiky uspořádání hmotného prostředí a dostává se do oblastí společenských vztahů a procesů v prostorovém kontextu.

Výběr textů pro oba díly čítanky proto byl proveden tak, aby obsáhl v přehledu celé XX. století, ale především aby zhruba sledoval a popisoval změny, ke kterým docházelo v posledních cca čtyřiceti letech v obsahu pojmů urbanismus a plánování měst či regionů. Omezený objem čítanky nutil vybírat vždy jen jednu kapitolu knihy či jen jediný článek od téhož autora. Do výběru úmyslně nejsou zařazeny texty, které již v češtině existují a jsou zájemci při vynaložení úměrného úsilí dostupné. Proto zde nenajdete Jane Jacobsovou a její slavnou knihu Smrt a život amerických velkoměst (kniha vyšla v českém překladu v sedmdesátých letech) nebo Doxiadesovu Ekistiku (překlad existuje v polosamizdatové edici někdejšího Výzkumného ústavu výstavby a architektury). Není zařazen ani Christian Norberg-Schulz, jehož Genius Loci našel českého sponzora, nakladatele a vydavatele v letech devadesátých.

Před každou statí je zařazen krátký text přibližující osobu autora a pokoušející se zasadit přeložený text do jakéhosi obecnějšího kontextu. Vlastní texty jsou někdy zkráceny o partie, které jsou příliš svázány s dobou a místem, kdy a kde text vznikl, a tudíž by dnešnímu českému čtenáři nejspíše nebyly srozumitelné. Tato krácení jsou patřičně označena třemi tečkami (...). Jinde, kde nebylo jisté, že by český čtenář porozuměl, jsme přidali vysvětlující poznámku editora. Nedostupnost další literatury pro českého čtenáře a snaha šetřit místem nás též někdy donutila krátit originální seznam literatury.

OBJEDNÁVKA PUBLIKACE URBANISTICKÁ ČÍTANKA II.

Urbanistická čítanka II. vychází v omezeném nákladu 1000 ks.

Cena: 120 Kč včetně DPH

Objednávky přijímá Zdena Kryšpínová nebo Lenka Křenková, Kancelář České komory architektů, Josefská 34/6, Praha 1 - Malá Strana 118 00.

Tel: 257 532 287

Fax: 257 532 285

Email: cka@cka.cc, lenka.krenkova@cka.cc.

Publikaci je možné zaslat poštou na dobírku.
